

УДК 347.191.11

12.00.03 - цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

ПОГОРЕЦЬКА Наталія Вікторівна,

доцент кафедри міжнародного права

Національного університету

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»,

кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Основним видом співробітництва держав у всі часи, починаючи з найдавніших, є торгівля товарами (матеріальними речами). Однак з розвитком світової економіки, науково-технічного прогресу та поглибленням своєї «спеціалізації» у тій чи іншій сфері для деяких держав визначальною стала торгівля послугами.

Актуальність дослідження обумовлена сталим розвитком туристичної сфери. У 2012 році Україну відвідали 24,6 млн зарубіжних туристів (2011 року - 23,5 млн). Згідно з рейтингом Всесвітньої ради з туризму і подорожей, внесок туризму у ВВП України 2012 року становив 3,6 млрд дол. США (або 2,2% від ВВП), завдяки чому Україна посіла 60 місце у світовому рейтингу по внеску туризму у ВВП [1]. На сьогодні у науковій літературі відсутня єдність поглядів щодо кваліфікації таких договорів, як договір споживання, договір на туристичне обслуговування, на туристичні послуги інші цивільно-правові договори, з якими вони мають спільні риси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародний туризм, як частина зовнішньої торгівлі, у першу чергу послугами, які надаються туристу при перевезенні, розміщенні, у вигляді екскурсій і т.п., досліджувався багатьма

вченими, зокрема, дана робота заснована на наукових працях таких учених як М. М. Гудима, Н. В. Сирик, А. С. Кусков, І. Є. Отчеський, В. Н. Звєков, М. М. Богуславський О. Ю. Серьогін, А. С. Довгерт тощо. Крім того, автором аналізуються положення міжнародних актів, де вищезазначені питання знаходять своє відображення, таких як: Загальна резолюція з розвитку туризму, прийнята у 1963 р. на конференції ООН по міжнародному туризму і подорожам (Рим), Міжнародна конвенція ООН щодо контракту на подорожування від 23.04.1970 (Брюссельська), Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973, Манільська декларація по світовому туризму, прийнята у 1980 р. Всесвітньою конференцією з туризму; Документи Акапулько, прийняті у 1982 р. на Всесвітній нараді з туризму при ВТО, Хартія туризму від 01.01.1985 і її складова частина Кодекс туриста від 01.01.1982, Гаазька декларація Міжпарламентської конференції по туризму (ООН) від 14.04.1989, Резолюція міжнародної конференції по статистиці подорожей і туризму, прийнята у 1991 р. ВТО й Урядом Канади.

Водночас такі поняття як туристична послуга, туристичне обслуговування, визначення предмету договору на туристичне обслуговування, а також правову систему, за якою будуть вирішені спірні питання мають принципове значення не тільки для теорії, але і для практики регулювання міжнародних приватних правовідносин, тому дане питання залишається дискусійним й потребує подальшого ретельного наукового аналізу.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є визначення суті основних понять, які лежать в основі зазначених договорів та вирішення колізійного питання щодо вибору права.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 45 Закону України «Про міжнародне приватне право» договір споживання визначається як договір щодо придбання товарів та одержання послуг особою (споживачем) не для цілей підприємницької діяльності[2]. У другій та третій частині даної статті законодавець закріпив правила щодо визначення права за договором споживання.

Також необхідно зазначити, що в зарубіжній літературі деякі правила захисту прав споживачів відносяться до над імперативних [3, с. 206].

Звичайно, як і будь-яка послуга туристична послуга реалізується лише через її споживання. Тому не випадково в Законі України «Про туризм» поряд з поняттям «турист» ми зустрічаємо й поняття «споживач» [4].

Це говорить про споживчий характер самого договору про надання туристичних послуг. Тому постає питання: як співвідносяться категорії «договір про споживання» та «договір про надання туристичних послуг»? З одного боку, це можуть бути два самостійних види договорів. А. М. Аврах виділяє такі ознаки споживчого договору: спрямованість договору, мета, предмет, особливість суб'єктного складу, процедурний характер (який пов'язаний з особливими процедурами отримання споживачем інформації про товари та послуги), відплатний характер[5].

Але все ж таки, можна погодитись із тим, що договори співвідносяться між собою як родові та видові поняття. «Договір про споживання» є дуже широким поняттям, яке в кожному окремому випадку потребує своєї конкретизації. Саме такою конкретизацією виступає договір про надання туристичних послуг, оскільки характеризується через ознаки споживчого договору, має і свої особливі ознаки. На думку М. М. Гудими йому властиві наступні юридичні ознаки: 1) специфічний суб'єктний склад; 2) об'єкт договірних зобов'язань призначений виключно для особистих, сімейних, домашніх та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності; 3) публічно-правовий характер; 4) оплатний характер; 5) особливий порядок укладення[6, с.42]. Досліджуючи правову природу даного договору Н. В. Сирик та А. С. Кусков також відзначають, що даний договір є різновидом договору відплатного надання послуг, консенсуальним, двостороннім, відплатним та публічним[7, с.135].

Договір про споживання є базою, на якій продовжує свій розвиток усі інші договори, пов'язані зі сферою послуг. Саме тому, при укладанні та виконанні договору про надання туристичних послуг застосовуються положення

споживчого договору, окрім випадків, коли перший має свої особливості або інше передбачене законом.

Визначення договору на туристичне обслуговування надається в ч. 1 ст. 20 Закону України «Про туризм», де вказано, що за зазначеним договором одна сторона (туроператор, який укладає договір безпосередньо або через турагента) зобов'язується надати за замовленням іншої сторони (туриста) комплекс туристичних послуг (туристичний продукт), а турист зобов'язується оплатити його. Слід зазначити, що сам термін, обраний українським законодавцем, є об'єктом критики науковців, оскільки законодавець не досить чітко розмежовує поняття «обслуговування» та «послуги». Так, Н. В. Сірик стверджує, що обслуговування є збірною категорією, яка застосовується для характеристики діяльності, спрямованої на задоволення потреб громадян. Під час здійснення цієї діяльності організації продають товари, виконують роботи, надають послуги. Таким чином, поняття «обслуговування» є більш широким, ніж поняття «послуга» (останнє є складовою частиною першого) [8]. А оскільки договір надання туристичних послуг оформлює тільки одне зобов'язання, в силу якого виконавець зобов'язується надати туристу весь комплекс послуг з перевезення, розміщення тощо, то не можна не погодитися з думкою А. Г. Славової, яка стверджує, що для визначення дій, спрямованих на задоволення потреб туристів, доцільно використовувати термін «туристичні послуги», а не «послуги з туристичного обслуговування». Отже, й договір, що оформлює відносини з надання туристу комплексної туристичної послуги, повинен називатися договором про надання туристичних послуг[9].

Таку точку зору відстоює у своїй дисертації Гудима М. М., наголошуючи на тому, що обслуговування включає в себе як надання послуг, так і виконання робіт, які не характерні для сфери туристичних послуг. Тому нею запропоновано іменувати договір, що укладається між туристом і туроператором (турагентом), договором про надання туристичних послуг[6, с.45].

У міжнародному приватному праві визначення та зміст даного договору неоднакові. Так, у пп. 1.1 Міжнародної конвенції ООН щодо контракту на

подорожування від 23.04.1970 контракт на подорож визначається як: або контракт на організацію подорожі, або посередницький контракт на продаж подорожі[10].

Таким чином поряд з договором про надання туристичних послуг використовується поняття договору реалізації (купівлі-продажу) туристичного продукту. На даний момент, існування цієї суперечності породжується самим законодавством. Так, статтею 1 Закону України «Про туризм» в якості одного з провідних понять дається визначення туристичного продукту, як попередньо розробленого комплексу туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги. У той же час ст. 25 Закону передбачено, що до прав туриста віднесені відшкодування збитків та компенсація моральної шкоди у разі невиконання умов договору.

Вищевикладене дає змогу нам говорити про те, що законодавець визначив правову форму послуг з туристичного обслуговування як договір роздрібної купівлі-продажу. Звичайно, що дане положення не відповідає суті самої туристичної діяльності. І постає питання: який вид договору слід застосовувати? Як свідчать дослідження, це питання не знайшло однозначної відповіді в практиці, а тому укладається як договір про надання туристичних послуг, так і договір купівлі-продажу туристичного продукту.

Не завжди на практиці здійснюється правильна кваліфікація договору про надання туристичних послуг, що тягне за собою неправильне застосування законодавства та як наслідок прийняття незаконного рішення. Так, Апеляційним судом Дніпропетровської області в 2008 році розглядалася справа за позовом Особи 1 (турист) до Товариства з обмеженою відповідальністю (туристичний агент) про відшкодування моральної та майнової шкоди[11]. Із матеріалів справи стало відомо, що між Позивачем та Відповідачем був укладений договір про надання туристичних послуг, за умовами якого Відповідач зобов'язався від власного імені та за дорученням і за рахунок позивача придбати тур з

транспортним обслуговуванням та з розміщенням в готелі у м. Созополь (Болгарія), включаючи додаткові послуги трансферу. У свою чергу Відповідач виступав як туристичний агент від імені туристичного оператора. Тому Відповідач від імені туроператора укладав договори з продажу туристичного продукту, що здійснюється за попередньою оплатою такого продукту, перерахованою Відповідачем туроператору.

Відповідач для позивача забронював квитки на автобусно-теплохідній лінії і оплатив перевізникові ці квитки повністю. Відповідач також виконав дії щодо оформлення візи до Болгарії.

Однак під час прибуття до місця призначення виникли проблеми з готелем, а також з перевезенням по заданому маршруту. У зв'язку з чим і був пред'явлений вищезазначений позов.

Дана справа пройшла всі судові інстанції й врешті-решт колегією суддів Судової палати у цивільних справах апеляційного суду Дніпропетровської області було прийняте наступне рішення. Договір між Позивачем та Відповідачем було визнано договором комісії, оскільки Відповідач діяв не від імені туристичного оператора щодо продажу туристичного продукту останнього чи окремих туристичних послуг, а нібито діяв від власного імені і за рахунок позивача та за його дорученням. Відповідач, маючи ліцензію лише на тур агентську діяльність, не надавав послуги з оформлення документів для виїзду за межі України, а, незважаючи на наявну агентську угоду, окремо для Позивача придбав у туроператора такі послуги, включивши власні витрати на виконання доручення та комісійну плату в загальну вартість оплати за оформлення віз.

Дане рішення є досить спірним з огляду на те, що судом не були встановлені всі обставини справи. По-перше, не був з'ясований дійсний намір сторін щодо правової природи договору. По-друге, у якості свідка взагалі не був допитаний туристичний оператор, оскільки останній міг би внести ясність щодо дійсного змісту вищевказаного правочину.

Як вбачається, договір на туристичне обслуговування має спільні риси з цивільно-правовим договором комісії. Із судового рішення чітко простежується

головна помилка тур агента: тур агент у даному договорі повинен бути виключно посередником між туристом та туроператором, а тому всі договори на туристичне обслуговування повинні укладатися тур агентом від імені туроператора. Усі наступні дії, які були здійснені Відповідачем, чітко відображають алгоритм виконання договору на туристичне обслуговування. Тому, основною ознакою, яка відмежовує ці два правочини, є особа, яка приймає на себе зобов'язання надати туристичну послугу: в договорі на туристичне обслуговування на себе таке зобов'язання бере туроператор, а в договорі комісії – тур агент.

Таким чином сторонами договору на туристичне обслуговування виступають туроператор і турист. Міжнародна конференція по статистиці подорожей і туризму (Оттава, 1991 р.) дала наступне визначення поняття «турист», схвалене ВТО і Статистичною комісією ООН, відповідно до якого турист - це відвідувач, тобто «особа, яка подорожує і перебуває в місцях, що знаходяться за межами її звичайного середовища, на термін не більше 12 місяців з будь-якою метою, крім заняття діяльністю, оплачуваною з джерел у відвідуваному місці». А. Ю. Александрова зазначає, що з наведеного визначення випливають 3 основні критерії: виїзд за межі звичайної середовища, тривалість перебування та ціль (мотив) поїздки[12, с.120]. У Модельному законі про туристичну діяльність, прийнятому 16.11.2006 р. Постановою 27-15 на 27-ому пленарному засіданні Міжпарламентської асамблеї держав-учасників СНД, турист визначається як громадянин, споживач окремих або комплексних туристських послуг і (або) туристського продукту, що здійснює приготування до туру (що має намір його здійснити) або його здійснення і (або) перебуває за межами свого постійного місця проживання протягом періоду, що не перевищує шести місяців поспіль, в цілях туризму, і здійснює в дестинації принаймні одну ночівлю (ночуючий відвідувач) в колективному, спеціалізованому або індивідуальному засобі розміщення, за винятком ночівлі в будь-яких транспортних засобах[13]. Із наведеного визначення вбачається прямий зв'язок між поняттями «турист» і «споживач». Проте, І. Є. Отчеський зазначає, що поняття «турист» і «споживач» в

контексті розгляду договору на туристичне обслуговування не є тотожними. Споживач (замовник) наділяється правами як до укладення договору про туристичне обслуговування (право на інформацію про послугу), так і з моменту укладення договору надання туристичних послуг (іншого строку їх виникнення, встановленого договором), які продовжують діяти до моменту закінчення виконання зобов'язання. З цієї причини права споживача (замовника), на відміну від прав туриста, не обмежені періодом часу, протягом якого особа перебуває поза постійним місцем проживання у зв'язку із здійсненням нею туристичної поїздки[14, с.10].

У закріпленому ст. 1 Закону України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР визначенні поняття «турист» як особи, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін, прослідковується зв'язок з визначеннями, виробленими міжнародними організаціями.

В рамках міжнародного приватного права насамперед цікавить визначення поняття щодо міжнародних туристів, яким властива, крім вищезазначених, ознака здійснення поїздки за межі країни постійного проживання.

Міжнародними туристами вважаються особи, які подорожують: з метою відпочинку, лікування, відвідування родичів та ін.; з метою участі в семінарах, конгресах (наукових, дипломатичних, релігійних, адміністративних, атлетичних тощо); з діловими цілями; в морському круїзі, навіть якщо вони залишаються на судні менш ніж 24 години.

Повертаючись до визначення предмету договору на туристичне обслуговування, то відповідно до ч. 1 ст. 20 Закону України «Про туризм» є туристичний продукт, який визначений як попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не

пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо). Н. В. Сирик вказує на відповідність вищенаведених положень у Директиві Євросоюзу № 90/314 ЕЕС про від 13.06.1990 р. «Про подорожі відпустки та поїздки, які включають все», у якій предметом договору є комплексна послуга, що являє собою попередньо намічене поєднання як мінімум двох компонентів: перевезення та розміщення, а також інші послуги, не пов'язані з двома названими[15].

Правник Я. В. Вольвач також зазначає, що туристична послуга складається з двох самостійних складових: результат діяльності туроператора (тільки спожита послуга) та цілеспрямована вольова діяльність, спрямована на просування, формування та реалізацію туристичного продукту для клієнта[16, с.12].

Таким чином, аналізуючи положення ст. 20 Закону України «Про туризм» можна дійти висновку, що законодавець ототожнює поняття «продукт» і «послуга», і розкриває перший як сукупність проявів другого. Але підсумовуючи вищезазначене все ж таки слід вказати про необхідність відрізнити поняття «туристична послуга» від понять «туристичний продукт» та «туристичний товар», оскільки від цього залежить правильне визначення самого предмету договору.

Що стосується відповідальності туроператора та тур агента перед туристом за невиконання або неналежне виконання зобов'язання по договору, то законодавство про туризм України та Росії не наводить принципових відмінностей цих двох понять. Турист має право вимагати виконання всіх послуг і від туристичного оператора, і від туристичного агента незалежно від того, ким ці послуги надаються[17].

Слід зазначити, що судова практика з питання відповідальності туроператорів щодо зміни умов договору була досить суперечливою, проте Верховний Суд України на засіданні Судової палати у цивільних справах 3 липня 2013 року у постанові у справі № 6-42 цс 13, предметом якої був спір про захист прав споживачів, відшкодування майнової та моральної шкоди, зробив наступний правовий висновок: «за змістом частин першої, другої, десятої статті 20, частини

другої статті 30, частин першої та другої статті 32, частини першої статті 33 Закону України від 15 вересня 1995 року № 325/95-ВР "Про туризм", частини четвертої статті 10 Закону України від 12 травня 1991 року № 1023-ХІІ "Про захист прав споживачів", статей 610 і 611, частини п'ятої статті 653, частини першої статті 901 ЦК України майнову відповідальність несе суб'єкт туристичної діяльності, який порушив законодавство в галузі туристичної діяльності при наданні туристичної послуги, порушив умови договору між туристом і суб'єктом туристичної діяльності з надання туристичних послуг, та за вини якого замовнику (туристу) завдано збитків. У разі встановлення судом фактів видачі туроператором ваучера, який є формою письмового договору на туристичне обслуговування, зміни туроператором в односторонньому порядку істотних умов договору на туристичне обслуговування та невжиття ним необхідних заходів про попередження туриста щодо такої зміни, відповідальність за порушення істотних умов договору не може нести інший суб'єкт туристичної діяльності з надання туристичних послуг, ніж туроператор» [18]. Такий висновок повною мірою відповідає положенням міжнародних актів, зокрема ст. 15 Міжнародної конвенції ООН щодо контракту на подорожування від 23.04.1970 (Брюссельська), де зазначено, що у разі порушення зобов'язань контракту посередник розглядається як організатор подорожі і несе відповідальність за збиток, що випливає з цього порушення.

Однією з умов вказаного договору виступає вибір сторонами права, яке підлягає застосуванню. Відповідно до ч. 2 ст. 45 Закону України «Про міжнародне приватне право» такий вибір не може обмежити захист прав споживача, який надається йому імперативними нормами права держави, у якій є його місце проживання, перебування або місцезнаходження, у наступних випадках: якщо укладенню договору передувала оферта або реклама в цій державі та споживач здійснив усе необхідне для укладення договору в цій державі; або замовлення від споживача було прийняте в цій державі; або споживач з ініціативи іншої сторони здійснив подорож за кордон з метою укладення договору щодо придбання товарів. У разі якщо сторони не скористались можливістю обрати право, яке

застосовуватиметься щодо договору споживання, у тому числі щодо його форми, застосовується право держави, у якій споживач має місце проживання або місцезнаходження. Ці положення співзвучні нормам частин 2 та 3 ст. 5 Римської конвенції про право, яке застосовується до договірних зобов'язань від 19 липня 1980 року[19]. Тобто в даному випадку йдеться про обмеження автономії волі сторін з метою захисту слабшої сторони. В. Н. Звекон наводить думку німецьких науковців, яка знайшла відображення у коментарі до німецького цивільного уложення: «Принцип свободи волі не повинен служити інструментом обмеження захисту інтересів споживачів, який гарантують імперативні норми правопорядку, що підлягає застосуванню (так званий первинний об'єктивний статут) Питання про те, чи є захист інтересів споживачів за обраним сторонами правом ефективнішим, вирішується шляхом конкретного порівняння цього права з об'єктивно встановленим шляхом колізійної прив'язки первинного статуту[3, с.289]."

Доцільно навести приклад М. М. Богуславського, взятий з практики московських судів. Російська громадянка Н. Авдєєва, мешканка Москви, вирішила поїхати відпочивати до Іспанії. З цією метою вона уклала з московською фірмою "Парадіз Гівт" договір про надання туристичних послуг, в якому було передбачено, що спори між сторонами вирішуються на Гібралтарі за діючими там законами. У рекламному проспекті була поміщена фотографія готелю, розташованого на березі моря. Однак коли Авдєєва з сім'єю потрапила в Іспанію, виявилось, що готель, у якому вона була розміщена, не той, який був передбачений, і умови перебування не відповідають передбаченим договором. Також слід зазначити, що готель відділяв від морського пляжу високий залізничний насип, через який не можна було перейти так, щоб потрапити до берегу. Повернувшись, Н. Авдєєва спочатку пред'явила претензії до фірми, потім звернулася до суду. Хамовницький міжмуніципальний суд м. Москви прийняв до розгляду позов Н. Авдєєвої до фірми "Парадіз Гівт" про стягнення збитків, пов'язаних з порушенням договірних зобов'язань, і компенсацію заподіяної моральної шкоди. Фірма оскаржила рішення суду від 11 березня 1997 року, але

Московський міський суд відхилив скаргу. Суд визнав, що наведені вище умови договору про підсудність і визначене до застосування право не відповідають російському законодавству про захист прав споживачів і закону про основи туристичної діяльності[20, с.343].

Проте слід зазначити, що «місце проживання споживача» є головною, але не єдиною колізійною прив'язкою. У своїй дисертації О. Ю. Серьогін обґрунтовує застосування так званої спеціальної колізійної прив'язки «право країни місця від'їзду туриста». Що до доцільності даної колізійної прив'язки, то й А. С. Довгерт у своїй праці «Очерки международного частого права» також зробив певний аналіз, виходячи з класифікації колізійних норм, тобто на загальні та спеціальні. Загальні колізійні норми (основні формули прикріплення) вказують право, яке слід застосовувати по суті відносин (визначають його статут), у той час як спеціальні колізійні норми відсилають до правопорядку, який повинен бути застосований для вирішення додаткових питань, які виникають у процесі реалізації цих відносин[21, с.523]. Введення такої колізійної прив'язки, наголошував автор, є вимогою часу завдяки її зрозумілості, передбачуваності, а, особливо, виключенню можливості обходу закону. Також, така колізійна прив'язка якісно, швидко, з урахуванням ситуації може вказати на той правопорядок, який повинен бути застосований до договірних зобов'язань у сфері туризму. Але навряд чи дана прив'язка буде вважатися передбачуваною, якщо турист здійснює подорож з країни не свого громадянства та не свого постійного місця проживання.

Крім того, відповідно до ч. 3 ст. 20 Закону України «Про туризм» договір укладається у письмовій формі. Крім письмової форми, Закон допускає укладення договору в «електронній формі». Оскільки така можливість існує, то слід зауважити про непристосованість правових систем багатьох країн (зокрема, Росії, України тощо) до Інтернету та нових інформаційних технологій.

При виникненні зобов'язання між сторонами електронного договору, які належать до різних держав, виникає питання про те, право якої держави застосовується до їх прав та обов'язків з цієї угоди. Найчастіше, в

електронних договорах згода про застосоване право виражається у стандартних формах, які розробляє сторона, що надає послуги, і до яких приєднується споживач (у нашому випадку турист) без можливості обговорення його умов. Фактично, має місце нав'язування умов договору стороною, яка є економічно більш сильною, іншій, слабшій стороні. Внаслідок чого, здійснений сторонами вибір права ще не означає повного вирішення колізійного питання. Суд може обмежувати дії угоди про застосоване право з метою захисту прав споживача, з урахуванням імперативних норм країни, де мешкає споживач.

Слід зазначити, що в розрізі положень ст. 50 Закону України «Про міжнародне приватне право» доцільним виступає розгляд питання розщеплення зобов'язального статуту. У зазначеній статті вказано, що потерпілому, якому завдано шкоду внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг надається можливість обрати застосовне щодо його вимог право із наступних варіантів: право держави, у якій знаходиться місце проживання, місцезнаходження або основне місце діяльності потерпілого; право держави, у якій знаходиться місце проживання або місцезнаходження виготовлювача товару або виконавця роботи (послуги); право держави, в якій потерпілий придбав товар або в якій для нього була виконана робота (надана послуга). Тобто дана норма опосередковано закріплює закон, найбільш сприятливий для сторони.

Висновки з цього дослідження. Отже, договір, що оформлює відносини з надання туристу комплексної туристичної послуги, повинен називатися договором про надання туристичних послуг і співвідноситься з договором споживання як видове та родове поняття. Також, за своєю суттю договір про надання туристичних послуг є консенсуальним, синалагматичним, відплатним. Як правило, зазначений договір є публічним і відповідно до ч. 3 ст. 20 Закону України «Про туризм» укладається у письмовій формі.

Оскільки договір на туристичне обслуговування має спільні риси з цивільно-правовим договором комісії, тому всі договори на туристичне обслуговування повинні укладатися тур агентом від імені туроператора.

Щодо вибору права, то виходячи з умов та суті самого договору, закон, найбільш сприятливий для сторони надасть можливість туристу в більшій мірі захистити свої права.

Література.

1. Укрінформ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://project.ukrinform.ua/news/42036/?lang=ru>
2. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 № 2709-IV в редакції від 09.06.2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2709-15/conv>
3. Звеков, Виктор Петрович. Коллизии законов в международном частном праве / В.П. Звеков. — М.: Волтерс Клувер, 2007. — 416 с. — С. 206
4. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 № 324/95-ВР в редакції від 26.04.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/324/95-вр>
5. Аврах Анна Марковна. Договор с участием потребителей в системе гражданско-правовых договоров: автореферат дисс. кандидата юридических наук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dissercat.com/.../dogovor-s-uchastiem-pot...>
6. Гудима, Марія Мирославівна. Захист прав споживачів за договором про надання туристичних послуг [Текст] : дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03 / М. М. Гудима.— Івано-Франківськ, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва, 2012. – 247 с.

7. Сирик Н.В. Правова природа договору про реалізацію туристського продукту/ Н. В. Сирик, А. С. Кусков // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна № 1042. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм» – Випуск 1. – Харків, 2013. – С. 132-137.
8. Стригунова Д.П. Соотношение «услуга» и «обслуживание» в сфере туризма [Электронный ресурс] / Д.П. Стригунова // Современное право. – 2005. – №4. – Режим доступа: http://www.juristlib.ru/book_3581.html
9. Славова А. Г. Правова природа та сутність договору про надання туристичних послуг. – [Електронний ресурс]. – / А. Г. Славова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. - № 4 (II). – Режим доступу: http://archive.nbuu.gov.ua/portal/Natural/Vznu/Jur/2012_4_2/136-140.pdf
10. Міжнародна конвенція ООН щодо контракту на подорожування від 23.04.1970. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_415
11. Рішення апеляційного суду Дніпропетровської області від 15.04.2008 по справі за позовом ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю спеціалізованого підприємства «ЧОРНОБИЛЬЗОВНІШСЕРВІС» про відшкодування моральної та майнової шкоди. – [Електронний ресурс] / Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/5102222>
12. Александрова, Анна Юрьевна. Международный туризм [Текст] : учеб. для вузов по спец. "География" / А. Ю. Александрова. - М. : Аспект Пресс, 2002. - 464 с.
13. Модельный закон о туристской деятельности, принятый Постановлением 27-15 от 16.11.2006 на 27-ом пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_g17
14. Отческий, Иван Евгеньевич. Защита прав потребителей в обязательствах по возмездному оказанию туристских услуг: автореферат дисс. кандидата юридических наук: 12.00.03./ И.С. Отческий. – Москва, 2012. – 28 с.
15. Сирик Н.В. Договор оказания туристских услуг: сравнительная характеристика регулирования в законодательстве России и Украины, европейском и международном праве / Н. В. Сирик. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.shu.ru/pdf/sirik01.pdf>

16. Вольвач Я. В. Туристские услуги как объект гражданских правоотношений : автореферат дис. ... кандидата юридических наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / Януара Валентиновна Вольвач. – Москва, 2007. – 25 с.
17. Сирик Н.В Договор оказания туристских услуг: сравнительная характеристика регулирования в законодательстве России и Украины, европейском и международном праве / Н. В. Сирик. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://library.shu.ru/pdf/sirik01.pdf>
18. Правовий висновок Верховного Суду України у спорі про захист прав споживачів, відшкодування майнової та моральної шкоди. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D330CCEF4D13C2D7C2257B9F002AE443?OpenDocument&year=2013&month=07&](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D330CCEF4D13C2D7C2257B9F002AE443?OpenDocument&year=2013&month=07&)
19. Конвенция о праве, применимом к договорным обязательствам (Рим, 19 июня 1980 года). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.uristinfo.net/dogovornoe-pravo/99-dogovornoe-pravo-v-mezhdunarodnom-oborote/2509-konventsija-o-prave-primenimom-k-dogovornym-objazatelstvam.html>
20. Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2005. – 606 с.
21. Очерки международного частного права / Под ред. проф. А. Довгерта. - Х.: 000 «Одиссей», 2007. — 816 с.

Анотація

Погорецька Н.В. Проблемні питання міжнародного туризму.- Стаття.

Стаття присвячена проблемним питанням міжнародного туризму. На підставі аналізу наукових досліджень та міжнародно-правових актів автором розглядаються проблеми визначення суті основних понять, які лежать в основі договору споживання, договору на туристичне обслуговування та інших цивільно-правових договорів, з якими вони мають спільні риси.

Оскільки не завжди на практиці здійснюється правильна кваліфікація договору про надання туристичних послуг, що тягне за собою неправильне застосування законодавства та як наслідок прийняття незаконного рішення, то в даній статті автором наводиться практика та дається її аналіз.

Крім того, автором розглядаються варіанти вибору відповідного правопорядку, який підлягає застосуванню щодо вирішення колізійного питання та можливість розщеплення колізійної норми зобов'язального статуту.

Ключові слова: міжнародний туризм, туристична послуга, споживач, міжнародне приватне право, колізійна норма, розщеплення статуту.

Аннотация

Погорецкая Н.В. Проблемные вопросы международного туризма.- Статья.

Статья посвящена проблемным вопросам международного туризма. На основании анализа научных исследований и международно-правовых актов автором рассматриваются вопросы определения существенных понятий, которые лежат в основе договора потребления, договора на туристическое обслуживание и других смежных гражданско - правовых договоров.

Так как не всегда правильно на практике осуществляется квалификация договора по предоставлению туристических услуг, что влечет за собой неправильное применение законодательства и как следствие принятие незаконного решения, то в данной статье приводится практика и дается ее анализ.

Кроме того, автором рассматриваются варианты выбора соответствующего правопорядка, который необходимо применить с целью разрешения коллизионного вопроса с возможностью расщепления коллизионной нормы обязательственного статута.

Ключевые слова: международный туризм, туристическая услуга, потребитель, международное частное право, коллизионная норма, расщепление статута.

Summary

***Pogoretska N.V. Legal Problems Arising from International Tourism
– Article.***

The Article is dedicated to problematic issues arising from international tourism. Based on the analysis of previous doctrinal research and international legislative acts, the author discusses the key problems underlying consumer contracts, contracts on tourist services, and other civil law contracts relevant to international tourism.

Since, in practice, tourist contracts are not always qualified as such, which results in the incorrect application of legislative acts to international tourist relations, this article analyses the world practise in the legal regulation of the international tourist relations.

In addition, the author discusses the legal rules that would apply to resolve the conflict of laws in this context as well as the possibility to invoke the splitting statute.

Keywords: international tourism, tourist service, consumer, private international law, conflict rule, splitting statute.